

Innhold

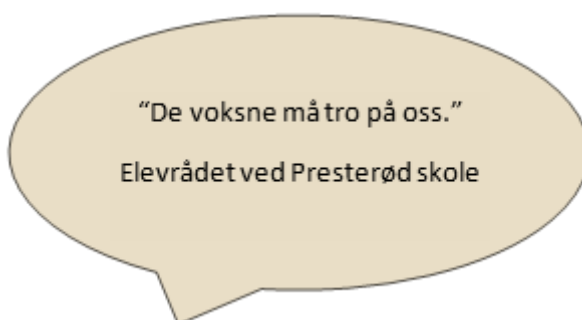
TEORETISK GRUNNLAG	4
Hva er mobbing?	5
Hvorfor skjer mobbing?	5
Ulike nivåer i arbeidet mot mobbing:	6
Fremme trygge og gode skole- og barnehagemiljø og forebygge mobbing og andre krenkelser	6
Lekens betydning	8
Håndtere mobbing og andre krenkelser	9
Barnets stemme og vurderinger av barnets beste	10
Samarbeid skole/barnehage – hjem	11
Referanseliste:	12
Nyttige lenker:	13
RETTE TIL ET TRYGT OG GODT PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ – RUTINE	14
1. Retten til et trygt og godt barnehagemiljø	14
2. Virkeområde	14
3. Styrers/barnehageeiers informasjonsplikt	14
4. Særskilt sårbare barn	14
5. Barns rett til å bli hørt og hensynet til barnets beste	15
6. Barnehagens aktivitetsplikt	15
7. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn	17
8. Ekstern bistand i barnehagemiljøsaker	18
RETTE TIL ET TRYGT OG GODT SKOLEMILJØ - RUTINE	19
1. Retten til et trygt og godt skolemiljø	19
2. Virkeområde	19
3. Rektors informasjonsplikt	19
4. Særskilt sårbare elever	19
5. Elevens rett til å bli hørt og hensynet til elevens beste	20
6. Skolens aktivitetsplikt etter § 9A-4	20
7. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider på skolen krenker en elev	23
8. Ekstern bistand i skolemiljøsaker	23
9. Skolebytte som tiltak for å sikre elever rett til et trygt og godt skolemiljø	24

10. Følgende nøkkeltall rapporteres til politisk nivå	24
Vedlegg:	24
Nettressurser:	24
Vedlegg: skjemaer for barnehage	26
SKJEMA 1: Varsel og undersøkelse	26
SKJEMA 2: Tiltaksplan	28
SKJEMA 3: Evaluering av tiltaksplan	30
Vedlegg: skjemaer for skole	30
SKJEMA 1: Varsel og undersøkelse	30
SKJEMA 2: Tiltaksplan	32
SKJEMA 3: Evaluering av tiltaksplan	34

Arbeidsgruppa har bestått av: Monica Nes (Kompetanse- og utviklingscenter for oppvekst og læring), Geir Pettersen (Kompetanse- og utviklingscenter for oppvekst og læring), Monika Aafos (Utdanningsforbundet), Lise Hanssen (styrer, barnehage), Geir Thomas (Fagforbundet), Christina Grefsrud-Halvorsen (FUG), Tina Nordbotten Skårdal (PPT), Steffi Wessien (FUB), Andreas Dyre-Hansen (virksomhetsleder, skole) og Eva-Mette Strand (Kompetanse- og utviklingscenter for oppvekst og læring).

Teoretisk grunnlag

Det er viktig å reflektere over hvilke grunnholdninger og kunnskapsgrunnlag vi legger til grunn for vårt menneskesyn. Synet på barn har vært i endring fra å betegne barn som sårbare og inkompetente til å se på barn som kompetente, aktive aktører og deltakere (Sommer, 2003). *Å ta barns subjektive opplevelse på alvor, betyr et ønske, interesse og respekt for det enkelte barns opplevelse av sin "væren-i-verden", skriver Ingrid Lund i "Mobbing i barnehage og skole".*

Ingrid Lund er professor i spesialpedagogikk og er opptatt av læringsmiljøutvikling i barnehage og skole. Modellen under illustrerer en trapp, hvor nederste trappetrinn er holdninger og verdier, neste trappetrinn er kunnskap og øverste trinn er handlinger. Holdninger og kunnskap ligger til grunn for handlingene våre. For å skape god praksis må det jobbes med alle trinn. Det er det som formidles i denne planen også. For å skape trygge og gode miljøer, og for å håndtere mobbing på en god måte, må det jobbes med de voksnes holdninger. Videre må det sikres at de voksne har den kunnskapen de trenger for å fremme gode miljøer, for å forebygge mobbing og for å avdekke og håndtere mobbing. For å bli gode på dette, må de voksne øve.

Hva er mobbing?

De senere årene har det vært et skifte i forståelsen av mobbing, fra et individfokus til en forståelse av at mobbing handler om sosiale prosesser. Den tradisjonelle definisjonen kalles “Det første paradigme”, og defineres ofte som “en person blir mobbet eller plaget når han eller hun, gjentatte ganger og over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer” (Olweus, 1997). Definisjonen arbeidsgruppa legger til grunn er at mobbing er noe mer og viser at mobbing også er handlinger i kontekst og sosiale prosesser: “Det andre paradigme”.

*“**Mobbing** av barn i skole/barnehage er handlinger fra voksne og/eller andre barn som hindrer barnets opplevelse av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet og mulighet til medvirkning. “*

Lund, Helgeland, Kovac, Nome, Cameron og Godtfredsen, 2015.

Med denne nye definisjonen blir mobbing et symptom på et psykososialt barnehage-/skolemiljø som ikke fungerer (Kofoed, 2018), og det er barnets subjektive opplevelse i sentrum. Det handler ikke lenger utelukkende om egenskaper ved barna som mobber/blir mobbet og det er ikke lenger snakk om «mobber» og «offer». Dette har sitt utgangspunkt i Barnekonvensjonens artikkel 12. Med **krenkelser** menes ord eller handlinger begått av barn eller voksne, som oppleves som negative eller sårende av andre. Krenkende atferd er uavhengig av intensjonen bak (UDIR). Det er forskjellig fra person til person hva som oppleves som krenkende, avhengig av blant annet elevens forutsetninger, alder, bakgrunn og den konteksten krenkelsen blir utført. Elevens opplevelse skal anerkjennes og alltid legges til grunn (NOU:2015, Djupedalsutvalget).

Digital mobbing: De fleste som blir mobbet på nettet, blir også mobbet på tradisjonelt vis. Jette Kofoed (2018) bruker begrepene under for å beskrive den digitale mobbingens særtrekk.

- Anonymitet
- Umulig å slippe unna
- Den uendelige offentlighet

Hvorfor skjer mobbing?

Mobbing skjer fordi det fungerer. Det går ofte under radaren til de voksne og den/de som mobber oppnår status, tilhørighet og/eller makt (Roland, 2018). Mobbing blir også drevet av et element av frykt; redd for å bli den neste som blir utestengt, redd for å miste status osv. Barn er villig til å bli med på ting en ellers ikke ville vært med på grunn av denne frykten. Søndergaard og Hansen (2018) kaller dette sosial ekskluderingsangst; frykten for å bli ekskludert fører til at en må finne noen andre som kan ekskluderes for å skape en «vi-følelse» med større sosial trygghet og samhold. Dette kan også øke utryggheten i gruppa og aktivere jakten på nye som må ekskluderes.

Ulike nivåer i arbeidet mot mobbing:

Figuren illustrerer det helhetlige arbeidets tre faser. (Udir)

For å kunne håndtere og forebygge mobbing er ansatte i skoler og barnehager nødt til å ha god kunnskap om sosialt samspill og sosiale relasjoner. De voksne er premissleverandører for miljøet. Det pedagogiske arbeidet må rettes mot barns sosiale læring og emosjonelle utvikling.

I Lund, Helgeland og Kovac's (2017) definisjon av mobbing er det tre kjerneelementer som er sentrale for å forstå, forebygge, stoppe, håndtere og følge opp mobbing:

- Også voksne mobber
- Barnets subjektivitet og rett til medvirkning
- Barnets grunnleggende behov for tilhørighet

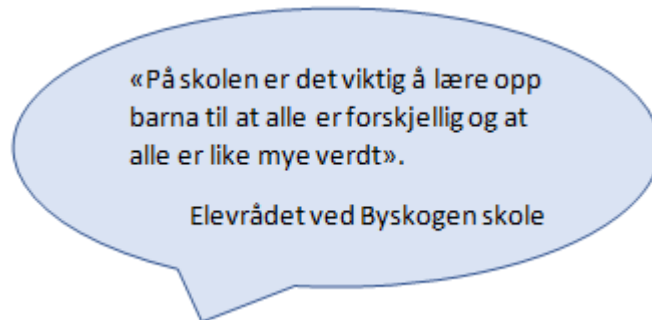
Voksne som mobber og krenker elever er underkommunisert og svært alvorlig. Ulike undersøkelser og internasjonal forskning viser at elever opplever dette i skolen. Elevens atferd og personlighetskarakteristikk blir lagt som en årsaksforklaring til mobbingen og "skylden" plasseres dermed hos elevene. Ved å forklare at mobbingen skjer på grunn av en sårbarhet hos den enkelte elev blir fokuset rettet mot individet og offerrollen fremfor prosesser i fellesskapet. De voksne må ta barns subjektive opplevelse på alvor. Norsk forskning viser at hver 4. voksne bagatelliserer mobbing (Lund & Godtfredsen, 2017). Barnet må vite at den subjektive opplevelsen av mobbing ikke bagatelliseres eller glemmes (Lund, Helgeland og Kovac, 2017). Mennesker har et grunnleggende behov for tilhørighet og når et barn blir mobbet, blir denne tilhørigheten truet. Tilhørighet er en av de syv psykiske helsefaktorene og anses som svært viktig for å bygge god psykisk helse (Holte, 2016). Hvis barnehager og skoler er gode på inkludering bidrar de til å utvikle god psykisk helse hos barn.

Fremme trygge og gode skole- og barnehagemiljø og forebygge mobbing og andre krenkelsler

Arbeidet for et inkluderende fellesskap i barnehage og skole handler om samspillet, samholdet og relasjonen mellom alle aktørene. Det handler om alle ansattes barne- og elevsyn, om deres verdier og holdninger og hvordan de ansatte møter barn, elever og foresatte. Det må arbeides systematisk og langsiktig med holdninger og kompetanse hos alle ansatte for å skape et godt og inkluderende leke og læringsmiljø (erfaringer fra prosjektet «Inkluderende skoler og barnehager», s.5). Inkludering er ikke en egenskap ved hver enkelt, men en egenskap ved fellesskapet (Jensen, 2014). Både ramme- og lærerplanen legger dette til grunn:

“Barns trivsel er avhengig av de voksne og dere kompetanse, lyst, mulighet til å se og være i samspill og dialog med barna. De ansatte må bygge relasjoner med barna og støtte barna når de bygger relasjoner med hverandre, bidra til å utvikle barnas sosiale kompetanse og være deltakende og tilstedeværende.”

“Formålsparagrafen (Oppl. §1-1) bygger på menneskeverdets ukrenkelighet og at alle mennesker er like mye verdt, uavhengig av hva som ellers skiller oss. Når lærere viser omsorg for elevene og ser den enkelte, anerkjennes menneskeverdet som en grunnleggende verdi for skolen og samfunnet.”

Når man har nærhet til barna, så vil man forstå mer og oppdage flere barn med vanskelige opplevelser. Lund og Godtfredsen (2017) viser til dimensjoner som er sentrale for utviklingen av et godt miljø:

- Trygghet; sosio-emosjonell opplevelse av trygghet, regler og normer
- Relasjoner; opplevelse av tilhørighet, respekt for ulikhet, sosial støtte, ledelse og forhold mellom elevenes etniske bakgrunn og tilhørighet i skolen.

“Omsorgsfull kontroll” er det mest forebyggende tiltaket mot mobbing (Roland, 2018). Det vil si autoritative voksne og autoritative organisasjoner som skaper gode og trygge relasjoner. Det er alltid de voksne som har ansvaret for relasjonene – alltid, uten unntak (Lund og Helgeland, 2016). Gode relasjoner er utviklings- og helsefremmende (Rutter, 2013), og beskytter mot effekt av senere belastninger, fremmer motstandskraft og en kommer seg raskere ved belastning. Positiv relasjon er en beskyttende faktor som reduserer risiko for mobbing (Elledge, Elledge, Newgent & Cavell, 2016). Sårbare barn og unge er de som har mest nytte av gode relasjoner (Roorda, Split & Komme, 2011), men det er ofte de sårbare barna som har de dårligste relasjonene. Relasjoner mellom den voksne og barnet blir kopiert av de andre barna, - relasjoner smitter mer enn influensa (Anne Linder, 2016). Felles trekk er at de som blir utestengt og avvist også har dårligst kvalitet på relasjonene (Roland, 2017).

Kjennetegn ved voksne som fremmer gode relasjoner (Cornelius-White, 2007):

- Sensitive
- Empatiske
- Varme

- Støttende holdning
- Ikke-dirigerende væremåte

“Det er viktig at de voksne bryr seg, følger med på og har fokus på at voksne og barn blir kjent og er trygge på hverandre”

Elevrådet ved Træleborg skole

«Barn er prisgitt de voksne rundt seg. Blir ikke følelsene våre møtt og ivaretatt som barn, lærer vi oss heller ikke å ta vare på oss selv»

Herdis Pålsson

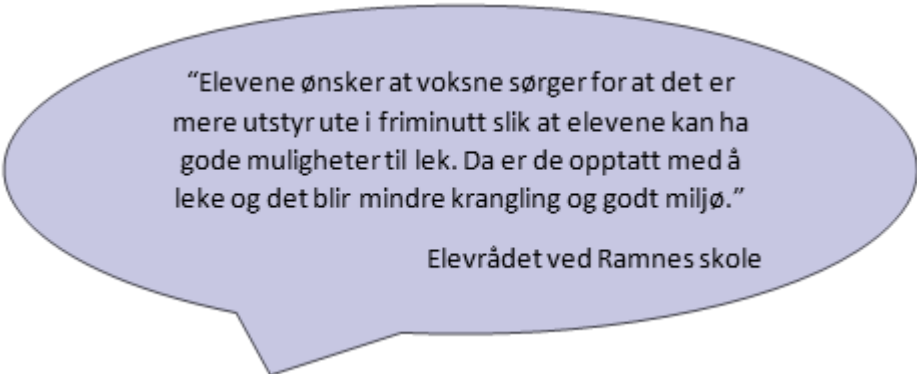
Lekens betydning

Å arbeide med barn i barnehage og skole fordrer at den ansatte har kunnskap om lek og barns lekeutvikling. Leken er av stor betydning og stimulerer barnets sosiale, språklige, emosjonelle, kognitive og motoriske utvikling. Leken er også med på å utvikle kreativitet, problemløsningsevne og å lære barnet noe om hvordan verden fungerer både sosialt og fysisk. Lekeferdigheter er en av de ferdighetene barn trenger for å mestre det sosiale samspillet. Forskning viser også med all tydelighet leken og vennskapets betydning for barn og for utvikling av god psykisk helse. Det er et tegn på både fysisk og mental sunnhet at et barn leker. Det er også et tegn på at noe ikke stemmer når et barn sjeldent eller aldri leker (Solhjell, 2012).

I forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; - Mobbing i barnehagen» (Lund og Helgeland, 2015) nevnes tre kjennetegn på barn som blir utestengt fra leken:

- Mangler lekekompetanse
- Mangler språk- og kommunikasjonsferdigheter
- Barn som blir oversett og negativt definert av voksne

Den voksne må derfor være til stede i barns lek og bidra ved å gi barna erfaringer med at alle kan være mulig leke- og samarbeidspartnere og dermed skape flere og varierte sosiale relasjoner. Barn som blir utestengt i leken mister erfaringen fra å samarbeide med andre barn og sette seg inn i andres situasjoner. Det går ut over læringen, utviklingen og de sosiale relasjonene deres.

“Elevene ønsker at voksne sørger for at det er mere utstyr ute i friminutt slik at elevene kan ha gode muligheter til lek. Da er de opptatt med å leke og det blir mindre krancling og godt miljø.”

Elevrådet ved Ramnes skole

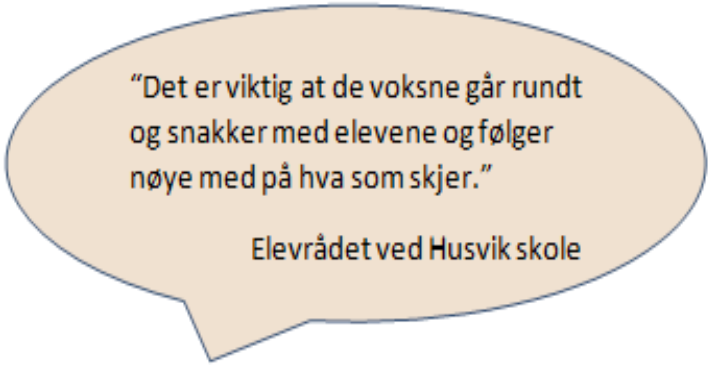
Voksne må ha kunnskap om mobbing og krenkelser

Krenkelser er på topp i 3- og 14-årsalder. Reduserer man krenkelser, reduserer man mobbing. Barn som hyppig krenker andre barn i 3-årsalderen har økt risiko for å bli utestengt (Roland, 2018).

De gruppene som er mest utsatt:

- De stille, usynlige, de som ikke hevder seg selv
- De som bråker, skaper uro, egosentriske, tar mye oppmerksomhet

Dette betyr at de voksne må kunne veksle mellom vidvinkelblikket der de ser helheten og alle barna, og å zoome inn på enkeltbarn for å kunne fange opp hva som skjer med den enkelte. De voksne må fange opp de barna som faller utenfor leken og støtte og veilede dem inn i leken (Lund & Godtfredsen, 2017). De må tørre å se og stoppe krenkelser og mobbing.

“Det er viktig at de voksne går rundt og snakker med elevene og følger nøye med på hva som skjer.”

Elevrådet ved Husvik skole

Håndtere mobbing og andre krenkelser

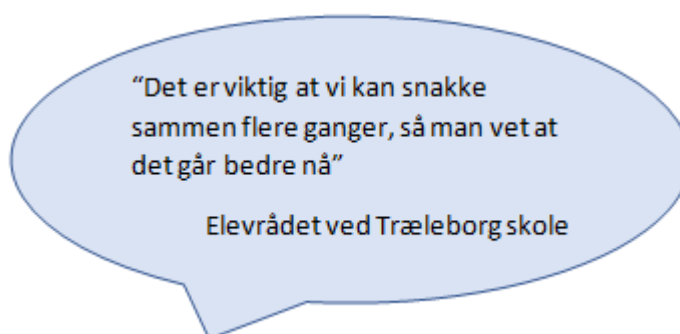
Ifølge Pål Roland består anti-mobbearbeidet av to deler; del 1 er å stoppe den aktive mobbingen, del 2 er å hjelpe til inkludering. Inkludering er det motsatte av mobbing (Roland, 2017). Læringsmiljøsenteret viser til at der elever har vært utsatt for mobbing må oppfølgingen skje på tre nivåer (Læringsmiljøsenteret, 2020)

- Individnivå: En elev som har vært mobbet, vil ofte ha mistet tilliten til omgivelsene og føle seg sveket. Det er derfor vesentlig å bygge tilliten opp igjen både overfor voksne på skolen og medelever. Oppfølgingen må ha fokus på det faglige og det sosiale (Grini & Tharaldsen, 2018). Det er viktig at skolen jobber med at alle elever skal ha det trygt og godt. Det betyr at

også den eller de elevene som har utsatt andre for mobbing må ivaretas

- Skolenivå: den voksne som har ansvaret for den individuelle oppfølging, bør alltid ha tilgang til støtte og veiledning i saken på skolenivå. Den kan bestå av en lokal gruppe ved skolen men også nyttig med tverrfaglig kompetanse fra f.eks. PPT eller spesialisthelsetjenester.
- Kommunalt nivå: Etablering av fylkeskommunale eller kommunale beredskapsteam med spesialisert kompetanse, eksempelvis fra PPT, kommunepsykologer, og/eller spesialisthelsetjenesten, er en måte å systematisere oppfølgingsarbeidet på (Tharaldsen, Hancock og Bru, 2017). Et slikt team vil kunne bidra med å bygge kompetanse hos, og gi støtte og veiledning til, den enkelte skoles psykososiale ressursgruppe. Skolehelsetjenesten bør også involveres. I noen kommuner er et støttesystem på kommunalt nivå ivaretatt i et innsatsteam i kommunen.

For øvrig vises det til rutinebeskrivelsen for å håndtere mobbing og andre krenkelser.

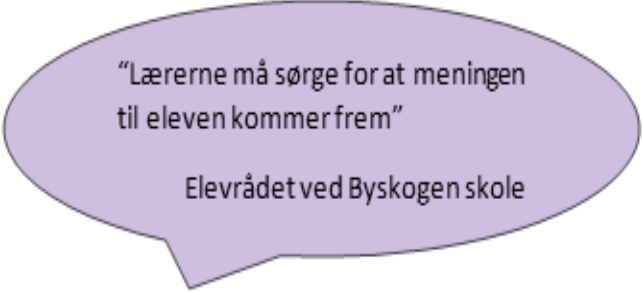

Barnets stemme og vurderinger av barnets beste

Fra 2003 gjelder barnekonvensjonen som norsk lov, og den har en spesiell status ved at den går foran andre norske lover dersom de står mot hverandre. På den måten har Norge sørget for at alle myndigheter, enkeltpersoner og organisasjoner, følger bestemmelsene i barnekonvensjonen. I barnekonvensjonens artikkel 12 handler kjerneelementene om barns rett til å bli hørt og tatt på alvor.

«Alle barn har rett til å bli hørt i saker som vedrører dem. Dette gjelder uavhengig av alder eller forutsetninger. Det må alltid vurderes om eleven er hørt godt nok i saken eller om en må høre eleven selv. Utgangspunktet er at barnet skal høres direkte, men barnet kan også høres gjennom objektive personer, foreldre, gjennom brev m.m. Det kan også tenkes at barnets stemme kommer tydelig nok frem i annen dokumentasjon. Barnet har ikke en plikt til å uttale seg.» (UDIR veileder)

Prinsippet om barnets beste følger av Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3 nr. 1. Når barnehagen eller skolen skal ta avgjørelser om barn, må den i hver sak gjøre en konkret og individuell vurdering av hvilke tiltak som vil være til det beste for det enkelte barnet. Denne vurderingen vektet mot andre hensyn og begrunnes.

“Lærerne må sørge for at meningen til eleven kommer frem”

Elevrådet ved Byskogen skole

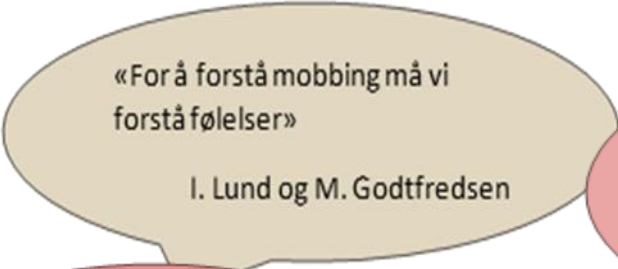
Samarbeid skole/barnehage – hjem

Lærere i barnehage og skole er profesjonelle og må ha en grunnleggende holdning inn i samarbeidet med hjemmet: “Takk for at du forteller” (Lund, 2017). Dette understrekes også i lovverket.

Opplæringsloven sier: «Eit godt foreldresamarbeid er ein viktig ressurs for skolen for å styrkje utviklinga av gode læringsmiljø og skape læringsresultat».

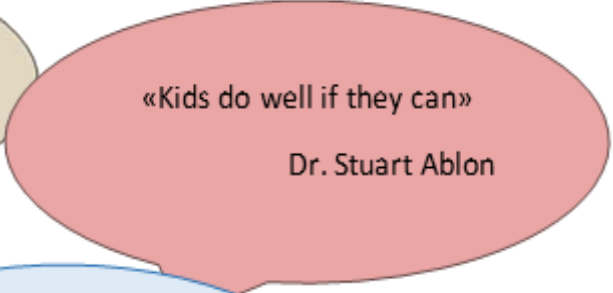
I Lov om barnehager, §1 om barnehagens formål står det bla.:

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.»

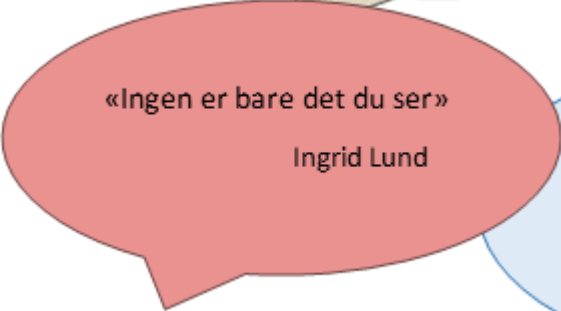
«For å forstå mobbing må vi forstå følelser»

I. Lund og M. Godtfredsen

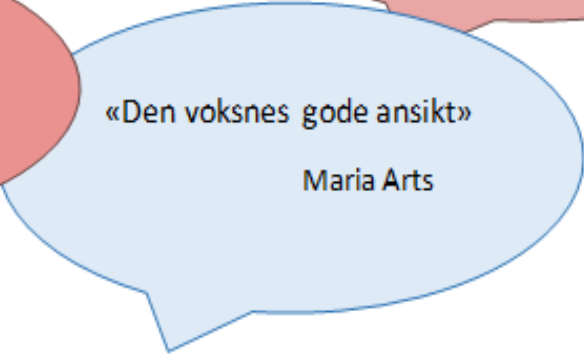
«Kids do well if they can»

Dr. Stuart Ablon

«Ingen er bare det du ser»

Ingrid Lund

«Den voksnes gode ansikt»

Maria Arts

Referanseliste:

- Cornelius-White, J. (2007). Learner-centered teacher-student relationships are effective: A metaanalysis. *Review of Educational Research*, 77, 113-143. <https://doi.org/10.3102/003465430298563>
- Elledge, L. C., Elledge, A. R., Newgent R. A. & Cavell T. A., (2016). Social Risk and Peer Victimization in Elementary School Children: The Protective Role of Teacher-Student Relationships. *Journal of Abnormal Child Psychology* 44, 691–703. <https://doi.org/10.1007/s10802-015-0074-z>
- Holte, A. (2016, 15. juni). De syv psykiske helserettighetene. *Psykologforeningen*. Hentet fra <https://www.psykologforeningen.no/publikum/informasjonsvideoer/videoer-om-livsutfordringer/de-syv-psykiske-helserettighetene>
- Kofoed, J. (2018, februar). *Digital mobbing*. Innlegg presentert ved Utdanningsdirektoratets samling Inkluderende barnehage- og skolemiljø, Gardermoen.
- Lund,I, Helgeland.A, (2015) Forskningsrapport *Hele barnet, hele løpet;- Mobbing i barnehagen*
- Lund,I, Helgeland. A, Kovac.V, (2017). Artikkel; *På vei mot en ny forståelse i et folkehelseperspektiv*, Utdanningsforskning.no
- Læringsmiljøsenderet. 18.september 2020. Oppfølging etter mobbing. Hentet fra: <https://www.uis.no/nb/oppfolging-etter-mobbing#/>
- Jenssen, H., (2014). *Nærvær og empati i skolen*
- Linder, A. (2016). *Profesjonell relasjonskompetanse*
- Lund, A. (2017, februar). *De voksne så liksom bare forbi*. Innlegg presentert ved Utdanningsdirektoratets 1. samling Inkluderende barnehage- og skolemiljø, Gardermoen.
- Lund, I. og Godtfredsen, M. (2017, september). *Hele barnet, -hele løpet*. Innlegg presentert ved Utdanningsdirektoratets 2. samling Inkluderende barnehage- og skolemiljø, Lillestrøm.
- Lund, I. og Helgesen, A, (2020), *Mobbing i barnehage og skole. Nye perspektiver*. Cappelen Damm Akademiske.
- Kofoed, J. R. (2013). Affektive rytmer: spekularitet og ubestemmelighet i digital modning. I.J Kofoed &D.M. Søndergaard (Red), *Modningen gentænkt* (s.161-193) København: Hans Reitzels Forlag.
- NOU 2015:2. (2015). *Å høre til - Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Roland, P. (2017, februar). *Nyere perspektiver på mobbing*. Innlegg presentert ved Utdanningsdirektoratets 1. samling Inkluderende barnehage- og skolemiljø, Gardermoen.

Roland, P. (2018, februar). *Håndtering av mobbing og andre krenkelser*. Innlegg presentert ved Utdanningsdirektoratets 3. samling Inkluderende barnehage- og skolemiljø, Gardermoen.

Roland, P. (2018, september). *Ledelse og videreføring av arbeid med barnehage- og skolemiljø*. Innlegg presentert ved Utdanningsdirektoratets 4. samling Inkluderende barnehage- og skolemiljø, Gardermoen.

Roorda, D. L., Jak, S., Zee, M., Oort, F. J., & Koomen, H. M. (2017). Affective Teacher–Student relationships and students' engagement and achievement: A meta-analytic update and test of the mediating role of engagement. *School Psychology Review*, 46(3), 239-261. doi:<http://dx.doi.org.proxy.helsebiblioteket.no/10.17105/SPR-2017-0035.V46-3>

Rutter, M. (2013). Annual research review: Resilience – clinical implications. *The journal of child psychology and psychiatry*, 54 (4), 474-487. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2012.02615.x>

Solhjell, Hans H., Famlab Norge, (2012), artikkel; *Lekens betydning for barn, og noen eksempler på hva som kan fremme kreativitet*. Skrevet for NDLA i regi av AMENDOR)

Sommer, D. Barndomspsykologi, utvikling i en forandret verden. København: Hans Reitzels Forlag. Søndergaard, D. M. & Hansen H. R., (2018). Bullying, social exclusion anxiety and longing for belonging. *Nordic Studies in Education*, 38(4), 319-336. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-2018-04-03>

Utdanningsnytt.no (2016, 24.november). 8 veier til et godt samspill i barnehagen. <https://www.utdanningsnytt.no/barnehagepedagogikk-fagartikkel/8-veier-til-et-godt-samspill-i-barnehagen/123964>

Nyttige lenker:

- <https://medietilsynet.no/barn-og-medier/sosiale-medier/>
- <https://www.udir.no/nullmobbing/>
- <https://slettmeg.no/>
- fylkesmannen.no/mobbing
- <https://www.snakkommobbing.no/>
- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/digital-mobbing/>
- <https://www.udir.no/regelverkstolkninger/opplaring/veileder--tilrettelegging-for-barn-og-elever-med-stort-laringspotensial/4.-barnets-beste-og-retten-til-a-bli-hort/>
- <https://www.uis.no/nb/oppfolging-etter-mobbing>
- <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/stottemateriell-til-rammeplanen/barnekonvensjonen>

Retten til et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø – rutine

1.Retten til et trygt og godt barnehagemiljø

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehage skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna. Personalet skal jobbe faglig og systematisk for å fremme vennskap og fellesskap, og sikre at alle barn er inkludert i barnefellesskapene.

2.Virkeområde

Rutinen gjelder i barnehagen og aktiviteter i barnehagens regi. Rutinen er gjeldende fra januar 2020.

3.Styrsers/barnehageeiers informasjonsplikt

Ved starten av hvert barnehageår eller ved starten av arbeidsforholdet skal styrer sikre at alle ansatte, nytilsatte og vikarer gjøres kjent med bestemmelsene i barnehageloven kapittel 8 § 41, 42 og 43, herunder denne rutinen og barnehagens interne rutiner og prosedyrer.

Styrer skal også sikre at foresatte er kjent med barnas rett til et trygt og godt barnehagemiljø, hvordan de kan varsle om at barna ikke har det trygt og godt eller hvordan de gå fram fram dersom de mener barnehagen har brutt aktivitetsplikten jmf. Barnehageloven § 43

Barnehagen skal også gi informasjon om tilbudene til kommunens beredskapsteam mot mobbing i barnehager og skoler og fylkeskommunens mobbeombud.

4.Særskilt sårbare barn

Personalet skal ved oppstart av nytt barnehageår sikre en gjennomgang av barnehagens barn i forhold til å vurdere hvilke barn barnehagen har som kan være spesielt sårbare i relasjon til andre, og lettere kan bli involvert i mobbing. Alle barn kan være sårbare barn, men barnehagen må også være spesielt oppmerksom på barn som har språkvansker og/eller sosiale og emosjonelle vansker eller annen nedsatt funksjonsevne. Barn som tidligere har vært utsatt for krenkelser kan også være særlig sårbare. Det kan dessuten være andre grupper eller enkeltbarn som er sårbare.

Disse barna skal være kjent for personalet slik at alle kan følge ekstra nøye med om disse barna har det trygt og godt. Styrer skal også sikre at personalet kontinuerlig er oppmerksomme på / vurderer om det er barn som ikke er (sosialt) inkludert i barnegruppen.

Uansett hvilke sårbarheter barn måtte ha ligger relasjonsansvaret på de voksne i barnehagen.

5. Barns rett til å bli hørt og hensynet til barnets beste

Alle barn har rett til å bli hørt og til å bli tatt alvorlig. Det er en av de grunnleggende verdiene i Barnekonvensjonen. Artikkel 12 sier at barn fritt skal gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører dem. Det står at barn har en særlig rett til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår dem. Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv, jmf. barnehageloven § 3, første ledd. Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet. jmf. barnehageloven § 3, tredje ledd.

Artikkel 3 i Barnekonvensjonen sier at barn har rett til å få sine beste interesser vurdert og tatt hensyn til som et grunnleggende hensyn ved alle beslutninger som angår ham eller henne. Det innebærer at barnehagen må gjøre en konkret vurdering på hva som er barnets beste, før avgjørelser tas. Undersøkelser av barnas beste, vurderingen og hvilken vekt det er tillagt skal komme frem i saksbehandlingen.

6. Barnehagens aktivitetsplikt

1.1. Plikten til å følge med

Alle som jobber i barnehagen skal følge med på om barna har et trygt og godt barnehagemiljø, både som enkeltbarn og som barn i barnegruppen. Dette følger av § 42 første ledd.

Plikten til å følge med på hvordan barna har det i barnehagen er en sentral del av barnehagens arbeid for å sikre at barna har et trygt og godt barnehagemiljø. Plikten innebærer systematiske tiltak som for eksempel rutiner og systematisk observasjon. Personalet skal følge med på gruppedynamikken og følge med på hvordan enkeltbarn har det. Personalet må være oppmerksomme på samspillsmønstre og endringer i disse mønstrene. En barnehage kan ikke unngå ansvar ved å vise til at personalet ikke visste hva som foregikk, eller at de ikke hadde noen mistanke om at noe var galt.

Personalet må være særlig oppmerksomme på barns atferd og reaksjoner og endringer i adferd og reaksjoner. Personalet må også følge med på signaler og tilbakemeldinger som kommer fra foreldre.

Plikten til å følge med omfatter alle voksne som jobber eller yter tjenester i barnehagen, og ikke bare personer som er ansatt. Plikten varierer ut i fra hvilken rolle, oppgaver og posisjon personen har i barnehagen.

1.2. Plikten til å melde fra:

- **styrer**

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Dette følger av § 42 andre ledd. Varselet registreres skriftlig i vedlagt skjema av den som tar imot varselet. Styrer kan

delegere oppgaven med å ta imot meldingene, men styrer er likevel ansvarlig for at barnehagen håndterer meldinger på en ansvarlig måte. Det må meldes fra så snart som mulig.

Dersom en ansatt har mistanke om, eller kjennskap til at en som jobber i barnehagen krenker et barn, skal styrer informeres straks. Dette følger av § 43 første ledd.

- **barnehageeier**

Styrer skal melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller for å gjøre eier kjent med saken. I dette tilfellet er eiers representant virksomhetsleder for barnehage.

Dersom det er en ansatt som har mistanke om eller kjennskap til at styrer krenker et barn, skal den ansatte melde direkte til virksomhetsleder/barnehageeier. Dette følger av § 43 andre ledd.

1.3. plikten til å undersøke

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen så snart som mulig undersøke saken. Barnehagen har undersøkelsesplikt dersom barnet selv eller foreldrene sier i fra om at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. At barnet selv «sier i fra» må tolkes vidt.

Det er tilstrekkelig at et barn forteller at han eller hun utsettes for noe som er leit eller vanskelig eller at han eller hun mistrives.

Barnehagen må innhente nok informasjon til å avdekke hva som har skjedd, og om ett eller flere barn opplever at det ikke er et trygt og godt miljø i barnehagen. Undersøkelsesplikten handler om å undersøke hva som ligger bak barnets eller barnas opplevelse og få bedre innsikt i hvordan barnet eller barna har det i hverdagen i barnehagen.

Barnehagen har plikt til å undersøke saken når foresatte sier i fra om at de mistenker eller mener at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Dette gjelder selv om de som jobber i barnehagen har en annen oppfatning av hvordan barnet har det. Barnehagen må sette inn undersøkelser så snart som mulig.

1.4. plikten til å sette inn egnede tiltak

Når et barn, foreldrene eller undersøkelsen barnehagen gjør viser til at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen finne egnede tiltak og sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø.

Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Dette følger av § 42 fjerde ledd.

Barnehagene skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak jmf. Barnehageloven § 42 femte ledd, der skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt

- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) Hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) Når tiltakene skal evalueres

Barnehagene skal benytte vedlagte skjema (Skjema 1 – Varsel og undersøkelse, Skjema 2 – Tiltaksplan og Skjema 3 – Evaluering av tiltaksplan) eller barnehagenes egne skjemaer med tilsvarende innhold. Alle faser av en barnehagemiljøsak skal dokumenteres skriftlig, lagres i Acos/Barnemappe og sendes foresatte fortløpende).

Barnehagen må velge tiltak ut fra faglige vurderinger av hva som er egnede tiltak. Barns beste skal være et grunnleggende hensyn år barnehagen skal ta beslutninger som berører barn.

For barn i barnehagealder er systematiske tiltak rettet mot hele barnegruppen, og relasjoner og sosial samspill mellom barn og mellom barn og voksne, av særlig betydning. Systematiske tiltak kan også omfatte tiltak rette mot enkeltbarn. Er det sårbare barn i barnegruppen, kan de ha behov for særskilte tiltak.

Dersom det er forhold utenfor barnehagen som er grunnen til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø vil barnehagen likevel ha et ansvar for å sette inn tiltak som gjør at barnet kan ha et trygt og godt barnehagemiljø.

Aktivitetsplikten varer så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Plikten til å iverksette egnede tiltak omfatter også en plikt til å evaluere og eventuelt justere tiltakene underveis.

7. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen får mistanke eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, utsetter et barn for krenkelser, skal vedkommende straks varsle styrer. Dersom det er styrer i skolen som står bak krenkelsen, skal barnehageeier varsles direkte av den som fikk mistanke eller kunnskap om krenkelsen.

Prosedyre dersom det er en ansatt som krenker et barn:

- Styrer registrerer varselet skriftlig og samtaler med varsler
- Styrer varsler virksomhetsleder
- Virksomhetsleder kontakter ansvarlig kommunalsjef dersom det kan være snakk om strafferettslige forhold.
- Styrer innleder undersøkelser etter barnehageloven § 42 straks. Både den ansattes, foreldrenes og barnets mening og oppfatning av situasjonen må bli utredet og hørt.
- Hvis styrer etter nærmere undersøkelser mener at varslingen er grunnløs, underretter hun/han foreldrene og virksomhetsleder om dette. Samtidig plikter hun/han å informere om foreldrenes rett til å følge opp saken. Styrer plikter å veilede eller gi hjelp til skriftlig utforming av klagen.

- Hvis styrer etter nærmere undersøkelser mener at varslingen er sakssvarende, iverksettes tiltak etter barnehagelovens § 42 og etter kapittel 1.4.5 i Tønsberg kommunes personalreglement (advarel som tilrettevisning). Den ansatte kan la seg bistå av tillitsvalgte.
- Foresatte har ikke innsyn i eventuell personalsak som opprettes som følge av klagen.

Dersom det er styrer som står bak krenkelsen, varsles ansvarlig virksomhetsleder. Virksomhetsleder, eller den vedkommende utpeker, utreder saken etter samme framgangsmåte og prinsipper som over.

8. Ekstern bistand i barnehagemiljø saker

I alle tilfeller hvor barnehagen ønsker bistand fra kommunalt beredskapsteam mot mobbing i barnehage og skole – eller hvor sak er meldt fra foresatte – følges retningslinjene for beredskapsteamets arbeid.

Foresatte eller barnehager kan be om bistand fra fylkeskommunalt mobbeombud etter gjeldende retningslinjer.

Kommunen som barnehagemyndighet skal påse at barnehagene etterlever regelverket. Dersom en barnehage ikke arbeider godt nok for å sikre barna et trygt og godt barnehagemiljø, kan det være aktuelt å åpne tilsyn. I særlige tilfeller kan fylkesmannen føre tilsyn direkte med barnehager.

Vedlegg:

Skjema 1 - varsel og undersøkelse

Skjema 2 – Tiltaksplan

Skjema 3 – Evaluering av tiltaksplan

Retten til et trygt og godt skolemiljø - rutine

1. Retten til et trygt og godt skolemiljø

Opplæringsloven § 9 A-2: Retten til eit trygt og godt skolemiljø. Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring. Skolane skal ha nulltoleranse mot mobbing, vald, diskriminering, trakassering og anna krenking.

2. Virkeområde

Rutinen gjelder i opplæringen: på skolen i skoletiden, på skoleveien og aktiviteter i skolens regi. Gjelder også på SFO og leksehjelp (unntak av §§9A-10 og 9A-11 som gjelder ordensreglement og bortvisning). Rutinen er gjeldende fra august 2020.

3. Rektors informasjonsplikt

Rektor skal sikre at alle ansatte ved starten av hvert skoleår, og nytilsatte og vikarer i det de starter sitt arbeidsforhold, gjøres kjent med bestemmelsene i opplæringsloven § 9A herunder denne rutinen og skolens interne rutiner og prosedyrer.

Rektor skal også sikre at skolens elever og deres foresatte er kjent med elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø, hvordan de kan varsle om at elever ikke har det trygt og godt eller hvordan de kan kontakte Fylkesmannen dersom de mener skolen har brutt aktivitetsplikten jmf. opplæringsloven § 9A-8.

Skolen skal også gi informasjon om tilbudene til kommunens beredskapsteam mot mobbing i barnehager og skoler og fylkeskommunens mobbeombud.

Rutinen ses i sammenheng med en årlig gjennomgang av skolens arbeid med ordensreglement og trivselsregler, inspeksjonsrutiner, trivselsundersøkelser og skolens plan for det forebyggende arbeidet med elevenes læringsmiljø (sosial læreplan).

4. Særskilt sårbare elever

Rektor sikre at skolens personale ved oppstart av nytt skoleår foretar en gjennomgang av skolens elever i forhold til å vurdere hvilke barn skolen har som kan være spesielt sårbare i relasjon til andre, og lettere kan bli involvert i mobbing. Alle barn kan være sårbare barn, men skolen må også være spesielt oppmerksom på barn som har språkvansker og/eller sosiale og emosjonelle vansker eller annen nedsatt funksjonsevne. Barn som tidligere har vært utsatt for krenkelser kan også være særlig sårbare. Det kan dessuten være andre grupper eller enkeltbarn som er sårbare.

Disse elevene skal være kjent for personalet slik at alle kan følge ekstra nøye med på at disse elevene har det trygt og godt. Gjennom året skal rektor sikre at personalet kontinuerlig vurderer om flere elever ved skolen eller nye elever som begynner i løpet av skoleåret skal vurderes som særlige sårbare elever.

Uansett hvilke sårbarheter barn måtte ha ligger relasjonsansvaret på de voksne på skolen.

5. Elevens rett til å bli hørt og hensynet til elevens beste

Alle barn har rett til å bli hørt og til å bli tatt alvorlig. Det er en av de grunnleggende verdiene i Barnekonvensjonen. Artikkel 12 sier at barn fritt skal gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører dem. Barnets synspunkter skal gis behørig vekt, i samsvar med alder og modenhet. Det står at barn har en særlig rett til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår dem. Opplæringsloven § 9A-4 femte ledd sier at skolen skal sørge for at alle involverte elever blir hørt.

Artikkel 3 i Barnekonvensjonen sier at barn har rett til å få sine beste interesser vurdert og tatt hensyn til som et grunnleggende hensyn ved alle beslutninger som angår ham eller henne. Det innebærer at skolen må gjøre en konkret og individuell barnets beste-vurdering når avgjørelser skal tas. I saksbehandlingen skal det komme frem hvordan dette barnets beste er blitt undersøkt, vurdert og hvilken vekt det er tillagt i avgjørelsen. Denne rettigheten henger nært sammen med retten til å bli hørt, jfr. opplæringsloven § 9A-4 femte ledd. Komiteen for barns rettigheter sier i sin generelle kommentar til Barnekonvensjonen artikkel 3, at hensynet til elevens beste ikke kan anvendes riktig dersom retten til å bli hørt ikke er oppfylt.

6. Skolens aktivitetsplikt etter § 9A-4

Alle ansatte ved skolen skal følge med på om elevene har det trygt og godt på skolen. En ansatt som får mistanke om eller kjennskap til at en elev blir krenket eller på andre måter ikke har det trygt og godt på skolen, skal snarest undersøke saken og varsle rektor. Skolene skal ha tydelige rutiner for hvordan de ansatte skal varsle. Varselet registreres skriftlig i vedlagt skjema av den som tar imot varselet. Aktivitetsplikten varer så lenge krenkelsene ikke er stanset og eleven ikke kan ha det trygt og godt på skolen. Kravene knyttet til aktivitetsplikten kan være pågående parallelle prosesser. Behandlingstiden bør ikke overstige en uke. Én uke tilsvarer fem arbeidsdager i tilfeller med offentlige fri- og helligdager. At det som hovedregel skal gå minst én uke før saken meldes til Fylkesmannen, gir skolen mulighet til å ta tak i saken og til å trygge eleven og foreldrene om at det nå vil skje noe, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 42

Følgende 5 del-plikter er knyttet til aktivitetsplikten:

- **6.1. Plikten til å følge med**

Alle som arbeider på skolen skal følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Dette innebærer en plikt for den enkelte til å være årvåken og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. Plikten forutsetter for eksempel inspeksjonsordninger, tilsyn i garderobes og lav terskel for å bry seg med hva elevene driver med. Dette følger av oppl. §9A-4 første ledd.

Plikten til å følge med på hvordan elevene har det på skolen er en sentral del av skolens arbeid med å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø. Plikten til å følge med på elevenes skolemiljø er konstant og uavhengig av konkret mistanke om eller kjennskap til krenkelser eller at elever ikke har det trygt og godt på skolen. Elevundersøkelsen er også et nyttig verktøy og skal følges opp av skolen med en aktivitetsplan på gruppenivå for hvert trinn. Det utarbeides vedlegg som beskriver dette nærmere.

Enkelte elever har en særlig høy risiko for å utsettes for krenkelser, og gjennom rettspraksis er det understreket at skolen har et skjerpet ansvar for å ivareta elever med en særskilt sårbarhet. Det er derfor viktig at skolene kjenner til hvilke elever dette gjelder, og følger særskilt med på hvordan disse elevene har det på skolen.

Plikten til å følge med er avgjørende for å fange opp at elever ikke har det trygt og godt.

- **6.2. Plikten til å gripe inn:**

Alle som arbeider på skolen skal gripe inn mot utenforskap og krenkelser som mobbing, vold, diskriminering og trakassering så langt det er mulig. Plikten til å gripe inn er knyttet til krenkelser den ansatte selv er vitne til og som fortsatt pågår. Handling gjennom inngrep skjer umiddelbart, og er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt.

Plikten begrenser seg til inngrep som er mulige for den ansatte å gjennomføre, både av hensyn til elevene og seg selv. Dette følger av oppl. § 9A-4 første ledd. Grensen for å gripe inn er at den ansatte ikke selv må krenke elever for å få dem til å stanse. Det kan i akutte og alvorlige tilfeller imidlertid oppstå situasjoner der nødverge eller nødrett likevel gjør det berettiget å gripe inn. (Avvik?)

Plikten til å gripe inn forutsetter at skolen følger så godt med at de ser hva som skjer.

- **6.3. Plikten til å varsle:**

- **rektor**

Alle som arbeider på skolen skal varsle rektor straks dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette følger av oppl. § 9A-4 andre ledd. Formålet er at rektor skal få en overordnet og fullstendig oversikt over hvordan elevene på skolen har det, samt at helheten i situasjonen for et barn skal bli synlig for rektor. Rektor kan delegere oppgaven med å motta varsler, men rektor er alltid ansvarlig for at varslingsene håndteres på en forsvarlig måte.

Vurderinger av hvor raskt varslingen til rektor skal skje, må gjøres fra sak til sak og blant annet ta hensyn til formålet med regelen og at skolemiljø saker er tidssensitive.

- **skoleeier**

Rektor skal varsle skoleeieren straks ved alvorlige tilfeller ved å sette leder av Stab/støtte som kopimottaker på aktuelle tiltaksplaner. Skoleeier får da en mulighet til å bli kjent med saken og involvere seg i hvordan den skal løses. Hva som er et alvorlig tilfelle, vil være en skjønnsmessig vurdering. Eksempler på alvorlige tilfeller er saker der krenkelsene er særlig voldelige, der flere elever er involvert i mobbing av en enkeltelev, der krenkelsene har pågått over lang tid uten at skoleledelsen har klart å løse saken og i saker rundt digital mobbing på tvers av skoler og grove trusler gjennom sosiale medier.

Dersom en ansatt som har mistanke om eller kjennskap til at rektor står bak krenking som medfører at en elev ikke har det trygt og godt, skal den ansatte selv varsle ansvarlig kommunalsjef eller den vedkommende utpeker, til vanlig stabsleder i Stab/støtte, direkte.

- **6.4. Plikten til å undersøke**

Ved mistanke om, eller kjennskap til, at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken. Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø, se oppl. § 9A-4. Undersøkelsene må ha som formål å få fram fakta om en situasjon, bakgrunnen for elevens opplevelse og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan eleven opplever skolemiljøet.

Systemet i lovverket i opplæringsloven kapittel 9 er at det er eleven selv som avgjør om retten til trygt og godt skolemiljø er oppfylt. Elevens opplevelse skal ikke overprøves, hverken av skolen eller Fylkesmannen. Det innebærer at når eleven sier ifra eller gir uttrykk for at han har det vanskelig, så skal det settes inn tiltak. Begrepet «så langt det finnes egnede tiltak» innebærer at det er en grense, men denne skal tolkes strengt. Når skolen har mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt, skal skolen snarest undersøke hva som ligger bak denne opplevelsen.

Undersøkelsene av elevens skolemiljø skal få frem hva som er elevens subjektive opplevelse, fakta om situasjonen og hvilke faktorer i skole- og klassemiljøet som bidrar til at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skolen må derfor ha en bred tilnærming. Det innebærer både en grundig innhenting av informasjon og påfølgende analyse av informasjonen. Undersøkelsene skal munne ut i en problemformulering, som skal være en identifisering av hva det er som gjør at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø.

- **6.5. Plikten til å sette inn egnede tiltak - innholdet i en tiltaksplan:**

Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette følger av oppi. § 9A-4 fjerde ledd. Disse tiltakene skal inn i en skriftlig plan jfr. opplæringsloven § 9a-4 sjetten ledd, der det skal stå:

- A. Hva ved skolemiljøet tiltakene skal løse
- B. Hva slags tiltak som skolen har planlagt og hvorfor skolen har valgt disse. Det skal være tiltak både på individ- og systemplan
- C. Når tiltakene skal gjennomføres
- D. Hvem som er ansvarlig
- E. Når tiltakene skal evalueres

Plikten til å sette inn egnende tiltak må tolkes utvidende, til også å omfatte en plikt til å følge opp tiltakene, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak dersom det er nødvendig.

Aktivitetsplikten varer så lenge krenkelsene ikke er stanset og eleven ikke selv opplever å ha det trygt og godt på skolen. Elevens foresatte skal også være med å vurdere om tiltakene er tilstrekkelige eller om andre tiltak må settes i verk for å oppfylle elevens rett til godt sosialt skolemiljø.

Skolene skal benytte vedlagte skjemaer (Skjema 1 - Varsel og undersøkelse, Skjema 2 -Tiltaksplan og Skjema 3 - Evaluering av tiltaksplan) eller skolenes egne skjemaer med tilsvarende innhold. Alle faser av en skolemiljøsak skal dokumenteres skriftlig, lagres i Acos/Elevmappe og sendes foresatte fortløpende.

Skolene skal kunne redegjøre for hvordan de har hørt eleven i skolemiljø saker, og hvordan de har vurdert elevens beste.

7. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider på skolen krenker en elev

Dersom en som arbeider på skolen, får mistanke eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen, utsetter en elev for krenkelsler, skal vedkommende straks varsle rektor. Dersom det er rektor ved skolen som står bak krenkelsen, skal skoleeier varsles direkte av den som fikk mistanke eller kunnskap om krenkelsen.

Prosedyre dersom det er en ansatt som står bak krenkelsen:

- ✦ Rektor registrerer varselet skriftlig og samtaler med varsler.
- ✦ Rektor varsler skoleeier ved leder av Stab/støtte.
- ✦ Leder av Stab/støtte kontakter ansvarlig kommunalsjef dersom det kan være snakk om strafferettslige forhold.
- ✦ Rektor innleder undersøkelser etter oppl.l. § 9A-4 straks - og både den ansattes og elevens mening og oppfatning av situasjonen må bli utredet og hørt.
- ✦ Hvis rektor etter nærmere undersøkelser mener at varslingen er grunnløs, underretter han/hun foreldrene, varsler og skoleeier om dette. Samtidig plikter han/hun å informere om foreldrenes rett til å følge opp saken. Rektor plikter å veilede eller gi hjelp til skriftlig utforming av klagen.
- ✦ Hvis rektor etter nærmere undersøkelser mener at varslingen er sakssvarende, iverksettes tiltak etter oppl.l. § 9A-4 og etter kapittel 1.4.5 i Tønsberg kommunes personalreglement (advarelse som tilrettevisning). Den ansatte kan la seg bistå av tillitsvalgte.
- ✦ Elever og foreldre har ikke innsyn i eventuell personalsak som opprettes som følge av klagen.

Dersom det er rektor som står bak krenkelsen, varsles ansvarlig kommunalsjef. Kommunalsjefen, eller den vedkommende utpeker, utreder saken etter samme framgangsmåte og prinsipper som over.

8. Ekstern bistand i skolemiljø saker

I alle tilfeller hvor skolen ønsker bistand fra kommunalt beredskapsteam mot mobbing i barnehage og skole – eller hvor sak er meldt fra elever eller foreldre – følges retningslinjene for beredskapsteamets arbeid.

Elever/foreldre eller skoler kan be om bistand fra fylkeskommunalt mobbeombud etter gjeldende retningslinjer.

Dersom en elev eller foreldrene til en elev mener at skolen har brutt aktivitetsplikten etter § 9 A-4, og saken er tatt opp med skolen, kan de melde saken til Fylkesmannen. Dersom saken ikke har vært tatt opp med skolen, skal Fylkesmannen avvise den.

9. Skolebytte som tiltak for å sikre elever rett til et trygt og godt skolemiljø

Skolebytte som tiltak etter opplæringsloven § 9A kan benyttes i alvorlige saker etter at andre tiltak er prøvd jmf. lokal forskrift om skolekretsgrenser og tilhørende rutine.

10. Følgende nøkkeltall rapporteres til politisk nivå

1. Pågående saker
2. Avsluttede saker

Nøkkeltall rapporteres i Teams, den 1. i hver mnd.

Vedlegg:

Skjema 1 - Varsel og undersøkelse

Skjema 2 -Tiltaksplan

Skjema 3 - Evaluering av tiltaksplan

Nettressurser:

Lovdata – Opplæringsloven kapittel 9A:

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61/KAPITTEL_11#KAPITTEL_11

Regjeringen - Informasjonssider om læringsmiljø og mobbing:

<https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/artikler/laringsmiljo-ogmobbing/id2353806/>

NOU-2015-2 «Å høre til»:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-2/id2400765/>

Udir -Opplæringsressurser rundt skolemiljø og kap. 9A:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/skolemiljo/>

Tønsberg kommune – Beredskapsteam mot mobbing i barnehage og skole:

<https://www.tonsberg.kommune.no/tjenester/barnehage-og-skole/skole/beredskapsteam-motmobbing/>

FUG - Foreldreutvalget for grunnskolen - Nettsider om mobbing:

<https://www.fug.no/hva-er-mobbing.476658.en.html>

Utdanningsforbundet -Nettsider om mobbing:

<https://www.utdanningsforbundet.no/emner/mobbing/>

Læringsmiljøsentret i Stavanger – Opplæringsressurser rundt læringsmiljø:

<https://laringsmiljosenteret.uis.no/skole/mobbing/>

Universitetet i Oslo – analyse av mobbedommen:

<https://www.duo.uio.no/handle/10852/42736>

Fylkesmannen i Vestfold og Telemark – Informasjonssider:

<https://www.fylkesmannen.no/vestfold-og-telemark/barnehage-og-opplaring/en-trygg-skoledaguten-mobbing/>

Vestfold og Telemark fylkeskommune – Mobbeombud:

<https://www.vtfk.no/meny/tjenester/opplaring-og-folkehelse/elev-og-larling-mobbeombud/>

Udir-Nullmobbing.no -Informasjon til barn, unge og foreldre om mobbing og rettigheter:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/mobbing/>

Vedlegg: skjemaer for barnehage

SKJEMA 1: Varsel og undersøkelse

Barnets (navn / avdeling)	
Navn på varsler	
Mottatt av leder (navn/dato)	
Hendelse (dato/tidspunkt/sted)	
Beskrivelse av bekymring eller hendelse (konkretiser)	
Andre involverte	
Strakstiltak og ansvarlig	
Videre undersøkelse (hvordan og hvem gjør hva?)	
Tatt opp i ledermøte. (dato)	
Barnets/foresattes egen oppfatning	
Informasjon fra/til foresatte	
Vurdering av barnets beste	
Tilbakemelding til varsler	

VIDERE BEHANDLING AV SAKEN

Evaluering av undersøkelse	Dato:
	Deltakere:

Saken avsluttes	Dato: Begrunnelse: Konklusjon: barnet har det trygt og godt!
Tiltaksplan utarbeides	Tidspunkt for møte / utarbeiding av plan: Ansvar:

Skjema skal lagres i: Acos/barnemappe og sendes foresatte

Dersom undersøkelser og evaluering av strakstiltak viser at det er nødvendig å utarbeide en tiltaksplan, skal alle faser i det videre arbeidet dokumenteres i tiltaksskjema. Varsel og undersøkelsesskjemaet skal følge tiltaksskjemaet i fortsettelsen av arbeidet.

SKJEMA 2: Tiltaksplan

Barnets (navn / avdeling)	
Utarbeiding av tiltaksplan	Dato: Deltakere:
Dato for igangsetting	
Barnets tanker om tiltak	
Foresattes tanker om tiltak	
Vurdering av barnets beste	
a) Problemer tiltaksplanen skal løse	
b) Hva er opprettholdende faktorer?	
c) De konkrete tiltakene barnehagen har planlagt	
d) Begrunnelse for tiltakene	
e) Når tiltakene skal gjennomføres	
f) Ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene	

g) Når tiltaksplanen evalueres:	Dato:
Hvem som skal være med å evaluere tiltaksplanen	Deltakere:

Skjema skal lagres i: Acos/barnemappe og sendes foresatte

Skjema 1, Varsling og undersøkelse skal følge vedlagt tiltaksplanen

SKJEMA 3: Evaluering av tiltaksplan

Barnets (navn /avdeling)	
Tiltaksplan	Utarbeidet dato: Deltakere: Dato for iverksetting:
Evaluering av tiltaksplan:	Dato for evaluering: Hvem er med å evaluere:
Er tiltakene gjennomført?	
Har tiltakene virket?	
Er problemene løst?	
Barnets oppfatning?	
Foresattes oppfatning?	
Konklusjon:	Barnet har det trygt og godt! eller Det utarbeides ny tiltaksplan!

Skjema skal lagres i: Acos/barnemappe og sendes foresatte

Skjema 1, Varsling og undersøkelse, Skjema 2, Tiltaksplaner (en eller flere) og eventuelle tidligere evalueringer av tiltaksplaner, Skjema 3 (dersom flere tiltaksplaner) skal følge vedlagt evaluering.

Vedlegg: skjemaer for skole

SKJEMA 1: Varsel og undersøkelse

Elev (navn / klasse)	
Navn på varsler	
Mottatt av leder (navn/dato)	
Hendelse (dato/tidspunkt/sted)	
Beskrivelse av bekymring eller hendelse (konkretiser)	
Andre involverte	
Strakstiltak og ansvarlig	
Videre undersøkelse (hvordan og hvem gjør hva?)	
Tatt opp i ledermøte/§9Amøte/miljøteam etc. (dato)	
Elevens egen oppfatning	
Hvem har snakket med eleven og når?	
Informasjon fra/til foresatte	
Vurdering av barnets beste	
Tilbakemelding til varsler	

VIDERE BEHANDLING AV SAKEN

Evaluering av undersøkelse	Dato: Deltakere:
Saken avsluttes	Dato: Begrunnelse: Konklusjon: Eleven har det trygt og godt!
Tiltaksplan utarbeides	Tidspunkt for møte / utarbeiding av plan: Ansvar:

Skjema skal lagres i: Acos/Elevmappe og sendes foresatte

Dersom undersøkelser og evaluering av strakstiltak viser at det er nødvendig å utarbeide en tiltaksplan, skal alle faser i det videre arbeidet dokumenteres i tiltaksskjema. Varsel og undersøkelsesskjemaet skal følge tiltaksskjemaet i fortsettelsen av arbeidet.

SKJEMA 2: Tiltaksplan

Elev (navn / klasse)	
Utarbeiding av tiltaksplan	Dato: Deltakere:
Dato for igangsetting	
Elevens tanker om tiltak	
Hvem har snakket med eleven og når?	
Foresattes tanker om tiltak	
Vurdering av barnets beste	
a) Problemer tiltaksplanen skal løse	
b) Hva er opprettholdende faktorer?	
c) De konkrete tiltakene skolen har planlagt	
d) Begrunnelse for tiltakene	

e) Når tiltakene skal gjennomføres	
f) Ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene	
g) Når tiltaksplanen evalueres:	Dato:
Hvem som skal være med å evaluere tiltaksplanen	Deltakere:

Skjema skal lagres i: Acos/Elevmappe og sendes foresatte

Skjema 1, Varsling og undersøkelse skal følge vedlagt tiltaksplanen

SKJEMA 3: Evaluering av tiltaksplan

Elev (navn / klasse)	
Tiltaksplan	Utarbeidet dato: Deltakere: Dato for iverksetting:
Evaluering av tiltaksplan:	Dato for evaluering: Hvem er med å evaluere:
Er tiltakene gjennomført?	
Har tiltakene virket?	
Er problemene løst?	
Elevens oppfatning?	
Foresattes oppfatning?	
Ble barnets beste ivaretatt?	
Konklusjon:	Eleven har det trygt og godt! Skolen følger dette opp videre. eller Det utarbeides ny tiltaksplan!

Skjema skal lagres i: Acos/Elevmappe og sendes foresatte

Skjema 1, Varsling og undersøkelse, Skjema 2, Tiltaksplaner (en eller flere) og eventuelle tidligere evalueringer av tiltaksplaner, Skjema 3 (dersom flere tiltaksplaner) skal følge vedlagt evaluering.

